

REFERENCES

1. Bagliy O. Vpliv animatsiynih program na psihoemotsiyny stan ditey shkilnogo viku / O. Bagliy, O. Andreeva // Teoriya technique fizichnogo vihovannya i sport. - 2013. - № 3. - P. 32 - 33.
2. Baylik S.I. Organizatsiya animatsiynih poslug v turizmi / S.I. Baylik, O.M. Kravec. - Kharkiv: HNAMEG, 2008. – 197 p.
3. Volik L. Animatsiya yak basisne yavische vitchiznyanoi pedagogichnoyi nauki / L.Volik // Shlyah osviti. - 2009. - № 1. - P. 6 - 9.
4. Ezhkova N.R. The development of emotion in joint activities with the teacher / N.R. Ezhkova // Pre-school education. - 2003. - №1. - P. 20 - 27.
5. Kurgansky S.M. Organizaciya dosyga mladshih shkolnikov / S.M. Kurgansky. - M. : 2008. - P. 118.
6. Lesina T.M. Profesiyna pidgotovka maybutnih sotsialnih pedagogiv-animatoriv: deyaki pidhodi schodo vdoskonalennya / T.M. Lesina // Visn. Cherkas. the University. Ser. Ped. science. - 2010. - Vip. 189, ch. 2 - P. 137 - 143.
7. Maksymovs'ka N. Animacija v sferi dozvillja jak naprjam social'no-pedagogichnoi' dijal'nosti / N. Maksymovs'ka // Social'na pedagogika: teoriya ta praktyka. – 2011. – №1. - P. 22 - 25.
8. Matveev L.P. Theory and Methodology of Physical Education / L.P. Matveev. - M.: Physical Culture and Sports, 2001. - 543 p.
9. Materialy XVIII Mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' internet-konferencii' «Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tret'ogo tysjacholittja u kraïnah SND». – Perejaslav-Hmel'nyc'kyj, 2013. - 272 p.
10. Ovtcharova R.V. Handbook of social educator / R.V. Ovcharov. - M. : TC "Sphere", 2001. - 480 p.
11. Shul'ga I.I. Educational animation practice of social education abroad / I.I. Shul'ga // School technology. - 2008. - №3. - P. 134 - 136.

УДК [378.147+37.013.78]:008

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Соловйов В.А., директор

*Миколаївський коледж культури і мистецтв,
вул. Фалєєвська, 5, м. Миколаїв, Україна*

victorsoloviov@gmail.com

У статті висвітлюються засоби якісного забезпечення ефективної підготовки висококласних фахівців, науково-практичні підходи до професійного засвоєння мистецьких дисциплін з метою формування музичної культури студентів. Характерними особливостями професійної підготовки музичних фахівців стало вдосконалення системи навчально-виховної роботи, впровадження нових технологій у навчальний процес. У наукових дослідженнях представлено ефективні науково-практичні підходи до професійного засвоєння мистецьких дисциплін з метою формування музичної культури студентів.

Ключові слова: культура, музична культура, студент, праксеологія, ефективна підготовка, професійні знання, освіта.

ПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ФОРМИРОВАНИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ

Соловьев В.А.

*Николаевский колледж культуры и искусств,
ул. Фалеевская, 5, г. Николаев, Украина*

victorsoloviov@gmail.com

В статье освещаются способы качественного обеспечения эффективной подготовки высококлассных специалистов, научно-практические подходы к профессиональному усвоению художественных дисциплин с целью формирования музыкальной культуры студентов. Характерными особенностями профессиональной подготовки музыкальных специалистов стало совершенствование системы учебно-воспитательной работы, внедрения новых технологий в учебный процесс. В научных исследованиях представлены эффективные научно-практические подходы к профессиональному усвоению художественных дисциплин с целью формирования музыкальной культуры студентов.

Ключевые слова: культура, музыкальная культура, студент, прaxeология, эффективная подготовка, профессиональные знания, образование.

PRAEIOLOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF THE MUSICAL CULTURE OF THE STUDENTS

Soloviov V.

Nicholas College of Culture and Arts, str., Faleevska, 5, Nikolaev, Ukraine

victorsoloviov@gmail.com

The article highlights the ways to ensure the effective quality training of the highly qualified specialists, scientific and practical approaches to the professional mastering of the artistic disciplines to form the musical culture of the students. Praxeological study aspects of the formation of the musical culture of the students reveals a number of the tools to ensure the quality training of highly qualified specialists, namely: update the content of the educational process aimed at knowledge and understanding of the latest achievements of the science and technology, increased professionalism, active participation in the scientific research, improvement of the practical skills and habits. On the basis of epy different philosophical worldview, representing specific types of the theoretical reflection of this phenomenon, the modern Ukrainian scientists represent a broad panorama of the views on the essence of the musical training in his purely theoretical, epistemological, ontological and praxeological values. The future teacher is an important link in the education of the younger generation. He encourages the children to music and influences their tastes. Therefore, the formation of the musical culture of the students acquire the ideological and political significance. That personality, education, culture and society - the unified system of the care - are interrelated, and all this significantly affects the development of the education, the content of education, the relationship between the subjects of the pedagogical process. The music education is a tool in the forming of the aesthetic ideals and values of the future teachers, their artistic thinking, the systems expertise and views, practical skills. In this environment it is formed the philosophical principles of individual and cultural level is defined, which should become a professional feature.

Key words: culture, music culture, student, praxeology, effective training, professional knowledge, education.

Беручи участь у формуванні певної картини світу й світогляду людини, мистецтво здійснює надзвичайно вагомий вплив на духовний та інтелектуальний розвиток індивіда. Його значення в сучасному світі важливе і своїми адаптивними властивостями, які допомагають особистості йти в ногу з науково-технічним прогресом, яким просякнутий увесь простір життєдіяльності людини, усі галузі духовно-господарської діяльності.

З-поміж різних видів мистецтва особливе місце займає музика. Її вплив на формування, зокрема, студентської молоді є величезним, а тому й проблеми розвитку її музичної культури будуть завжди актуальними.

І сьогодні в галузі освіти надзвичайною актуальністю позначена проблема суспільного призначення вчителя, його ролі в реалізації гуманітарно-соціальної політики держави. Сучасні процеси глобальної інформатизації покладають на вчителя велику відповідальність перед суспільством за формування загальної культури молоді і за духовну культуру, зокрема. На жаль, сучасна молодь не завжди цінує гуманістичні ідеали, які пропагуються високохудожніми творами музичного мистецтва. Подолати цю ситуацію може лише добре

підготовлений до організації музично-навчальної роботи вчитель. І тому формуванню музичної культури в майбутніх фахівців шляхом сучасної мистецької освіти має приділятися особлива увага [5, с.112].

Останні десятиліття відбуваються процеси активного пропагування масової музики з послідовним витісненням з масового ефіру серйозної музики. А надмірна комерціалізація засобів масової інформації сприяла відстороненню державних структур від контролю культурної політики каналів радіомовлення та телебачення в популяризації продуктів масової музичної культури, яка, на жаль, відбувається на користь розважальної низькопробної «попси». Так «виховується» сучасна людина з невибагливим смаком, більше того – зникають давніші традиції класичної музичної культури, відлучається від неї молодь. Погіршуються умови формування такої культури: держава не обтяжує себе функціонуванням спеціалізованих нотних магазинів, видавництв музичної літератури тощо.

За таких обставин зниження рівня загальної музичної культури та підготовка музикантів-викладачів стає закономірним і зрозуміло, що це впливає на якість професійної музичної освіти, а саме на рівень музичного знання та особливості індивідуальних мистецьких потреб студентів-музикантів.

Праксеологія (з грец. *πράξις* — практика, дія й з грец. *λογία* — вчення, мова) — галузь досліджень, яка вивчає ефективність людської діяльності в різних її сферах. Цей термін уперше був ужитий Л. Бурдо (1882), але введений в обіг А. Еспінасом (1890). Початок праксеологічних досліджень пов'язаний з економічною австрійською школою, зокрема, роботами Л. фон Мізеса. Тому найбільш дослідженим розділом праксеології є «австрійська» версія економічної теорії. Праксеологією як теорією ефективної організації діяльності в Україні займався Євген Слуцький (1926) [9], у Польщі – Тадеуш Котарбінський. Проблеми, об'єднані під назвою «праксеологія», Т. Котарбінський виклав у фундаментальній монографії, присвяченій сфері організаційних досліджень, «Трактаті про ефективну роботу» [2]. Завдяки Т. Котарбінському, термін «праксеологія» і його значення були інституціоналізовані як науковий напрямок теоретичних і прикладних досліджень.

Протягом останніх десятиріч праксеологічна проблема музичного навчання студентів незмінно посідає почесне місце в працях таких українських вчених: С. Мельничук, Ю. Локаревої, Т. Бондаренко, В. Черкасова й ін. Виходячи з різних філософсько-світоглядних настанов, уособлюючи специфічні типи теоретичної рефлексії цього феномену, сучасні українські вчені представляють широку панораму поглядів на сутність музичного навчання в його суто теоретичному, гносеологічному, онтологічному значеннях, продовжуючи тим самим формування «філософії музики» як відносно автономної частини музичної культури.

Разом з тим, відсутні дослідження, які узагальнюють природу музичної освіти як цільної педагогічної системи ефективної професійної підготовки студентів; недостатньо розкрита змістовна й процесуальна характеристика підготовки спеціалістів, динаміка розвитку змісту та методів навчання музикантів відповідно з основними напрямками модернізації вищої музичної школи, праксеологічні засоби оновлення всього музично-навчального процесу вузу. Тому метою зазначеної статті є висвітлення праксеологічного аспекту формування музичної культури студентів.

Осмилення праксеології протягом останніх десятиріч відбувається в контексті тієї теоретико-методологічної ситуації, яка притаманна соціогуманітарній свідомості ХХ-ХХІ століть.

«Перше, що ми бачимо, – це краєвид, завалений руїнами: це кінець переможного розуму з його кортежами абсолютів... Основи й усталені істини, на яких стояла наша наука, нині вибухнули й розлетілися на друзки... Поставлено під сумнів величні регулятивні принципи людського досвіду, детермінізм тощо... Наші переконання захиталися... Уважний спостерігач

не може не відзначити катастрофічного обвалу культурних цінностей. Тканина нашого життя шматується на клапті протягом усього двадцятого століття» [8, с. 6].

Ця досить сумна і тривожна констатація тих драматичних зсувів, що відбуваються в світоглядних конструкціях сучасної наукової та і суспільної свідомості взагалі, насамперед європейського типу – звичайно позначається і на стані формування музичної культури.

Зведення проблеми до з'ясування її практичного суспільного і особистісного сенсу дало поштовх аналізу ефективності музичної культури взагалі. Переплетіння її суб'єктивних та об'єктивних чинників і складових зумовило появу широкого спектру різноманітних аспектів дослідження праксеології формування музичної культури як теоретичного явища і суспільного утворення.

У статті С. Мельничук підлягають розглядаються педагогічні та психологічні аспекти розвитку музичного мислення майбутніх музикантів як головної складової музичної обдарованості кожного студента вищого мистецького навчального закладу. Автор попри наявність певних здібностей молодій людині обґрунтовує необхідність активного розвитку складових музичного мислення, зокрема: тренування відчуття музичної форми, удосконалення ритміко-інформаційної організації музичної тканини, вміння ладо-гармонічного та поліфонічного слухання й тощо. [6, с. 113].

У дисертації Ю. Локаревої теоретично узагальнюються й пропонуються практичні вирішення наукових проблем професійного формування студента музичного вузу у процесі вивчення музичних дисциплін. З цією метою дослідниця теоретично обґрунтовує й експериментально перевіряє педагогічні умови, педагогічні технології та навчально-методичне забезпечення процесу професіоналізації. Нею встановлено, що ефективне професійне навчання спеціаліста з музики безпосередньо пов'язано з упровадженням у навчально-педагогічний процес нових мультимедійних технологій, які оптимізують якість професійного зростання майбутнього спеціаліста. Вивчення шляхів розв'язання проблеми професіоналізації студентів під час навчання в мистецькому вузі дозволило виявити окремі види роботи, які активізують цей процес, з-поміж них: використання ефективних педагогічних і спеціальних музичних експериментальних методик навчання (серед них добре показали себе різні креативні методи, які позитивно сприймаються студентами: «методика творчих вправ», «презентація мистецького проекту», «метод використання мультимедійних технологій» та ін.); добре організовані самостійна творча робота студентів, їх науково-дослідна діяльність, а також лекційно-просвітницька робота [4].

У статті Т. Бондаренко розглянуто роль творчості у вихованні і навчанні музиканта-виконавця, визначено функцію композиторських здібностей як одного з компонентів музичної обдарованості виконавця. На прикладі мистецтва імпровізації простежено в історичній перспективі нерозривний зв'язок між композиторською та виконавською діяльністю. Продемонстровано різні види завдань на імпровізацію і композицію в курсі гармонії для студентів фортепіанного факультету [1].

Добре підготовлений вчитель музики відіграє вагомий роль у вихованні молодого покоління, впливаючи на вибір їх професії та формуючи мистецькі смаки. Тому у всі часи музична культура, процес її формування перебували під пильним наглядом політиків та ідеологів. Особливості взаємозв'язків особистості як суб'єкта і об'єкта впливу, освіти, культури та суспільства визначають ефективність освіти і виховання, якість педагогічно-виховного процесу взагалі. Музична освіта суттєво впливає на формування естетичних ідеалів, навіть вітальних цінностей музикантів. Середовище, формуючи професійного музиканта через систему спеціальних знань і практичних навиків, одночасно сприяє вихованню у нього певного світогляду, художньої свідомості, моральних принципів, усього того, на чому ґрунтується культурний і професійний рівень людини.

Шляхи набуття професіоналізму вчителів висвітлюються в розробках новітніх технологій, зокрема, їх застосування в процесі викладання мистецької дисципліни у вищому навчальному закладі. Якщо до цього додається активне впровадження викладачами ефективних методів, спрямованих на креативний індивідуально-особистісний розвиток студента, то це значно прискорює оволодіння ним технологією професійного самовдосконалення.

Викладачі фахових дисциплін посилили українознавчу підготовку, використовували нові інформаційні технології в навчанні, запроваджували творчі завдання в процесі навчання гри на музичних інструментах, цикли звукових дидактичних матеріалів з вивчення історії музики, нові методики розвитку музичної пам'яті, формування індивідуального виконавського стилю тощо [10, с. 22].

Усе більше в навчальний процес входить сучасна музика, студенти виступають на фестивалях авторської та бардівської пісні, телевізійних фестивалях-конкурсах естрадної пісні, беруть участь у міжвузівських фестивалях-конкурсах інструментальної та вокальної музики.

У статті І. Лернера, присвяченій креативно-праксеологічному структурному компонентові досвіду музично-просвітницької діяльності, зосереджена увага на необхідну наявність у вчителя музики таких якостей та вмінь, які б забезпечували йому «готовність до пошуку рішення нових проблем, до творчого перетворення дійсності» на основі творчої реконструкції вже існуючих знань і навиків [3, с. 48].

І. Лернер, розглядаючи зміст навчання у зв'язку з соціальним досвідом, виокремлює чотири його складових: 1) знання; 2) досвід способів діяльності; 3) практика творчої діяльності; 4) емоційно-ціннісна картина світу, які тісно взаємодіють між собою. Ефективність освіти як раз і ґрунтується на адекватній відповідності змісту освіти зв'язкам між зазначеними складовими соціального досвіду.

Таку його позицію підтримує Б. Неменський, підкреслюючи значущість наведеної структури досвіду для системи викладання дисциплін художнього циклу [7].

У вихованні та навчанні музиканта особливу роль відіграють такі види творчості, як композиція та імпровізація. Музиканти різних спеціальностей неодноразово підкреслювали їх роль у формуванні творчої особистості, акцентували на значенні для розвитку всього комплексу музичних здібностей, музично-образного мислення, зростання ефективності процесу засвоєння знань, формування умінь і навичок, необхідних музиканту-фахівцю в його професійній роботі.

За головним положенням праксеології, здібності розкриваються і формуються лише в діяльності. Це стосується і креативної здібності, розвиток якої відбувається в процесі цілеспрямованої навчально-творчої діяльності в її специфічних формах (композиція, імпровізація) на основі розробленої системи спеціальних завдань [1, с. 87].

Усвідомлення зв'язку гармонії з усіма іншими засобами виразності в музичному тексті є важливою передумовою для оволодіння як композицією, так і імпровізацією. Уміння імпровізувати спирається на складний комплекс навичок і потребує, крім досить високої виконавсько-технічної оснащеності, високорозвиненого слуху, почуття форми, стилю, володіння широким запасом різноманітних кліше з музики різних стилів тощо.

Отже, наукові дослідження праксеологічного аспекту формування музичної культури студентів виявляють цілу низку засобів практичного забезпечення якісної підготовки висококласних фахівців, як-от: оновлення змісту навчального процесу, спрямованого на знайомство й осмислення новітніх досягнень науки та техніки, підвищення професіоналізму, активна участь у науково-дослідницькій роботі, вдосконалення практичних умінь і навичок.

Характерними особливостями професійної підготовки музичних фахівців стало вдосконалення системи навчально-виховної роботи, впровадження нових технологій у навчальний процес. У наукових дослідженнях представлено ефективні науково-практичні підходи до професійного засвоєння мистецьких дисциплін з метою формування музичної культури студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Т. О. У задзеркаллі композиторської творчості: спостереження за творчістю студентів-виконавців / Т.О. Бондаренко // Часопис національної музичної академії України імені П.І. Чайковського. - 2011. - № 1 (10). – С. 87-100.
2. Котарбинский Т. Трактат о хорошей работе / Т. Котарбинский ; под ред. проф. Г. Х. Попова ; пер. с польск. Л. В. Васильева и В. И. Соколовского. – М. : Экономика, 1975. – 271 с.
3. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.
4. Локарева Ю. В. Професійне становлення майбутнього вчителя музики у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Локарева Ю.В. – Кіровоград, 2012. – 297 с.
5. Мельник О. П. Креативно-праксеологічний структурний компонент досвіду музично-просвітницької діяльності майбутнього вчителя музики / О. П. Мельник // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки . - 2013. - № 10(2). - С. 111-117.
6. Мельничук С. Ф. Розвиток музичного мислення в процесі виховання музиканта-виконавця / С. Ф. Мельничук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. - 2012. - Вип. 5. - С. 113-116. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ozfm_2012_5_26.pdf
7. Неменский Б. М. Мудрость красоты: О проблеме эстетического воспитания. Кн. для учителя / Б.М. Неменский . – М. : Просвещение, 1987. – 253 с.
8. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки / Ж. Рюс ; Пер. з фр. В. Шовкун. – К. : Основи, 1998. - 669 с.
9. Слуцький Є. Етюд до проблеми будівництва формально-праксеологічних засад економіки / Є. Слуцький ; пер. з нім. Б. О. Язловського // Зап. соц.-екон. від. УАН. — Т. 4. — К. : Укр. Акад. наук, 1926. — С. 165—175.
10. Черкасов В. Ф. Розвиток музично-педагогічної освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століть) : автореферат дис. на здоб. наук. ступ. доктора пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / В.Ф. Черкасов ; Інститут вищої освіти АПН України. – Київ, 2009. – 38 с.

REFERENCES

1. Bondarenko T.O. U zadzerkalli kompozytors'koi tvorchosti: sposterezhennya za tvorchistyu studentiv-vykonavciv / T.O. Bondarenko // Chasopys nacionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovs'kogo. – 2011. – № 1 (10). – P. 87-100.
2. Kotarbinskij T. Traktat o horoshej rabote / T. Kotarbinskij; pod red.prof. G.H. Popova; per. s pol'sk. L.V. Vasil'yeva i V.I. Sokolovskogo. – M.: Ekonomika, 1975. – 271 p.

3. Lerner I.Ya. Didakticheskiye osnovy metodov obucheniya / I.Ya. Lerner. – M.: Pedagogika, 1981. – 186 p.
4. Lokaryeva Yu.V. Profesijne stanovlennya majbutnyogo vchytelya muzyky u procesi vyvchennya muzychno – teoretychnyh : dysertaciya na zdobuttya naukovogo stupenya kandydata pedagogichnyh nauk: spec. 13.00.04 – teoriya i metodyka profesijnoi osvity / Yu.V.Lokaryeva. – Kirovograd, 2012. – 297 p.
5. Mel'nyk O. P. Kreatyvno-prakseologichnyj strukturnyj component dosvidu muzychno-prosvitnuc'koi diyal'nosti majbutnyogo vchytela muzyky / O. P. Mel'nyk // Visnyk Lugans'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky. - 2013. - № 10(2). - P. 111-117.
6. Mel'nychuk S.F. Rozvytok muzychnogo myslennya v processi vyhovannya muzykanta-vykonavcya / S.F. Mel'nychuk // Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vyhovannya v zakladah osvity. - 2012. - Vyp. 5. - S. 113-116. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ozfm_2012_5_26.pdf
7. Nyemyenskij B.M. Mudrost' krasoty: O problyemye esteticheskogo vospitaniya / B.M. Nyemyenskij. – M.: Prosveshcheniye, 1987. – 253 p.
8. Ryus Zh. Postup suchasnyh idej: Panorama novitnoyi nauky / Per. z fr. V. Shovkun. – K.: Osnovy, 1998. - 669 p.
9. Sluc'kyj Ye. Etyud do problem buduvannya formal'no-prakseologichnyh zasad eronomiky / Ye. Sluc'kyj; per. z nim. B.O. Yazlovs'kogo // Zap. soc.-ekonom. vid. UAN. — Tom 4. — K.: Ukr. akad. nauk, 1926. — P. 165—175.
10. Cherkasov V. F. Rozvytok muzychno-pedagogichnoi osvity v Ukraini (druga polovyna XX – pochatok XXI stolit'): avtoreferat dys. na zdob. nauk. stup. doktora ped. nauk: spec. 13.00.01 – zagal'na pedagogika ta istoriya pedagogiky / V. F. Cherkasov; Instytut vyshchoi osvity APN Ukrainy. – K., 2009. – 38 p.

УДК 37.01:23

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ – ГОЛОВНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОСТІ

Стрілько В.В., к. пед. н.

*Міжнародний благодійний фонд ім. Ярослава Мудрого,
бул. Марії Приймаченко, 6-А, м. Київ, Україна*

fond_@ukr.net

У статті аналізується стан українського національно-патріотичного виховання, наводяться дані соціологічних досліджень, висвітлюються шляхи вдосконалення українського національно-патріотичного виховання як головної складової розвитку державності України. Детально прописана мета та завдання національно-патріотичного виховання. Висвітлюється наукова позиція відомих українських педагогів в царині національного та патріотичного виховання. Автор обґрунтовує важливість національно-патріотичного виховання на сучасному етапі становлення української державності, аналізує відсутність важливих складових в «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», затвердженій Міністерством освіти і науки України 26.03.2015р.

Ключові слова: українське національно-патріотичне виховання; законодавча база України з проблем виховання; учнівський, вчительський патріотизм; «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді».